

Muhulane

Nr 10 (239)

23. oktoober 2009

Muhu leht

Volikogusse valitud:

Peeter Laum, Mihkel Ling, Jaana Palu, Ain Saaremäel, Imre Sooäär, Jaan Kesküla, Triin Valk, Aino Rummel, Triinu Lang, Malle Mäetas, Tiit Peedu, Paavo Aavik, Märt Lehto.

Reisikohvik

Kalakohviku ja Muhu Muuseumi koostöös on käivitunud Reisikohviku üritustesari, kus muulased räägivad teistele muulastele ja muudele huvilistele oma reisidest (matkades) mujal maailmas. 10. oktoobril rääkis Kristjan Prii jalgrattaga ringi sõitmisenest Aasias. 7. novembril on kavas rääkida matkamisenest Lapimaal ja 5. detsembril reisist Austraaliasse. Sissepääs on vaba ja kõik, kes ei karda reisipisikuga nakatuda, on oodatud!

Siilikutriibulised pesulõksud

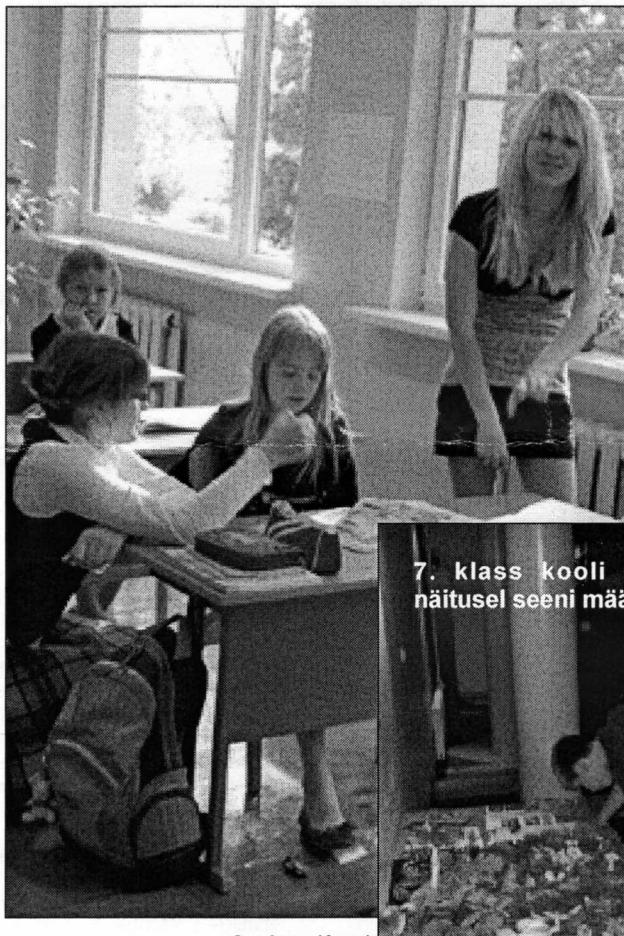
said muuseumimeene konkursil preemia. Preemia määritati rahvusliku motiivi kasutamise eest uuenduslikul moel. Pesulõksude autor Mai Meriste töötab Muhu muuseumpoes, kus tema looming läheb turistidele hästi kaubaks ja tekitab elevust. Meene juures tösteti esile loodusõbralikkust ning väga head ja peent käsitsiööd, samuti eseme multifunktsionaalsust. Pesulõkse saab kasutada praktilisel eesmärgil, aga kanda ka ehtena. Muuseumiaasta 2009 meediajuhi Ants Johansonil arvates on ühtpidi kummaline, teisalt iseenesest vägev, et rahvapiide mustrid on leidnud kasutamist disainis.

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Kohtade vahetus andis kogemusi

2 x Anne Keerd

7. klass kooli seene-näitusel seeni määramas.

8. oktoobril tähistasime Muhu Põhikoolis õpetajate päeva. Sel päeval vahetasid 9. klassi õpilased kohad oma igapäevaste õpetajatega ja proovisid ise järelle, milline õpetajate töö tegelikult on. Päev sujus ilusti ning kõik üheksandikud said kogemusi, mis kauaks meeble jäävad.

Õpetajad ise said aga koolipäeva veeta siidimaali tehes ning päeva lõpuks olid kõigil õpetajatel kaelas enda tehtud sallikesed. Oli tore päev!

Mariliis Hopp

Kõrvaleoleval fotol on 9. klassi õpilased tundi andmas.

Koguva sadam jääb avalikuks kasutamiseks

Ajaloolist Koguva küla sadamat taastatakse ja korrapäraselt eesmärgiga muuta Koguva sadam atraktiivseks sihpunktiks nii Eesti kui ka Skandinaavia paadi- ja jahiomaniikele, kes külastavad Muhu- ja Saaremaad mereteid pidi. Taastatud Koguva küla sadam jääb avalikuks kasutamiseks ja on avatud kõigile külalistele, kes soovivad Koguvast merele minna.

Koguva küla sadamat haldav MTÜ Ankur sai Euroopa Liidu struktuuri-

fondidest piirkondliku konkurentsi-võime tugevdamise meetmest toetust projektile „Koguva küla sadama korrapäraselt ja taastamine turismi konkurentsi-võime parandamiseks“.

Lisaks olemasoleva kai täielikule renoveerimisele rajatakse kaks uut kaid, kus on olemas kõik vajalikud kommunikatsioonid jahtidele. Koguva sadamas randuvate meresõidukite omanikele pakutakse lisateenuseks sauna kompleksi kasutamise võima-

lust.

Koguva küla sadamat haldab MTÜ Ankur, kes taatab sadamat eesmärgiga arendada merekultuuri ja muuta uue sadamakompleksi rajamisega Koguva küla sadam atraktiivseks külastusobjektiks nii turistidele kui ka kohalikele elanikele.

Sadama ehitustööd lõpetatakse käesoleva aasta lõpuks ja sadam jääb avalikuks kasutamiseks.

MTÜ Ankur liikmed

Hooldekeskus sai nurgakivi

Liival müüriti 28. septembril nelja valla (Muuh, Laimjala, Orissaare ja Pöide) hooldekeskuse vundamendi avausse metallsilinder dokumentide, rahatähtede, omavalitsuste meenete ja ajalehtedega. Augustis alustatud chitis peaks Muuh valla 20. sünnipäevaks, s.o aasta pärast valmis saama. Hooldekeskus on mõeldud poolseajale hoolealusele, kodus elavad pensionärid saavad päävakeskusesse aega veetma tulla.

Töötuse leevedamiseks

Avanev taotlusvoor toetab tegevusi tööturule naasmiseks või töötuse vältimeiseks. Taotlusvoorust saab kokku eraldada kuni 200 miljonit krooni.

Europa Liidu Sotsiaalfondist (ESF) rahastatava meetmene „Kvalifitseeritud tööjõu pakumise suurendamine“ taotlusvoor avaneb teist korda. Võrreldes esimese taotlusvooruga on suurenenud stipendiumid ning näiteks muudetud sõidutoetuse taotlemise tingimusi. Uute sihtgruppidega, kelle tegevusteks toetust saab taotleda, on lisatud lühiajalisel töötud ning mitte-töötavad Eestisse naasnud ja sisserannanud inimesed.

Taotlusvoor avaneb **2. novembril** ning taotlusi saab esitada kuni 30.11.2009. Töötust saavad taotleda nii riigiasutused, kohalikud omavalitsused, ettevõtjad ning ka MTÜd ja sihtasutused. Taotlused esitatakse Elukrestva Õppre Arendamise Sihtasutusele Innove.

Lisainfo ning taotlus-dokumentatsioon avaldatakse SA Innove koduleheküljel www.innove.ee

Hoone projekteeris Novel Arhitektuuribüroo, ehitab Facio Ehitus AS. Facio esindaja Riho Kalve kinnitas, et ehitus on arhitektuuriselt väga huvitav. Pikemalt kirjutavad 29. sept. Oma Saar ja 30. sept. Meie Maa.

Piltidel: (vasakul) naised tantsisid nurgakivi panekul; (paremal) chitis seis 20. oktoobril; (all) töö jätkus kohje peale nurgakivi panekut.

3 x Arvo Vaga

Vallavalitsuse istungitel

22. september

Vallavalitsuse kehtestas korraldusega nr. 333 korraldatud jaatmeveo uued hinnad 1. oktoobrist vastavalt kontserni mahule järgmiselt:

konteineri maht (m ³)	teenustasu (EEK)
0.08	61
0.14	70
0.24	83
0.6	156
0.8	198
1.0	222
1.5	336
2.5	504
3.5	696
4.5	798

Kinnitati projektetrimistingimused:

- Rässä k Ranna suvekoogi chitamiseks
- Pallasmaa k Mihkli mesila ja kanala ehitamiseks
- Parase k Matsi elamule.

Väljastati kirjalik nõusolek Simisti k Tamme puurkaevu kaevamiseks.

Tunnistati edukaks Aja Nagu OO liithanke pakkumus „Kappide, riulite ostmine ja paigaldamine Muuh sotsiaalkeskusele“ kui nõuetele vastav. Sööginõude ja koogitarvikute ostu liithanke pakkumisel tunnistati edukaks Bestmarki Suurkoökide AS pakkumine kui hinnalt soodsaim. LCD-telerite ostuks ja paigalduseks tehtud liithanke pakkumisel tunnistati edukaks Sandmani gruupi AS pakkumus kui ainus tahtajaks laekunud pakkumus. Pianiino ja elektrioreli

ostuks tehtud liithanke pakkumisel tunnistati edukaks Ravel & Paris OO pakkumine kui ainus tahtajaks laekunud pakkumus.

Tehti parandused Muuh vallavalitsuse 3.3.09 korraldusse nr 69, kus olid ebätäpsed Hellamaa küla Hellamaa kalmistutee ja Lepiku küla Soonda-Lepiku tee teenindusmaa pindalad ja maa maksustamishinnad.

Otsustati jagada Võiküla Roo ja muuta Laheküla Luiga nime.

Ostueesõigusega erastamine: Soonda k Platsi ja Lauda mõ-d.

Mädrati kasutusvaldusse antava Kallaste k Sõerupealse nimi, sihtotstarve ja pindala.

29. september

Otsustati suurendada 2009. a celarve sihtotstarbeliste laekumiste arvelt.

Otsustati maksta toctust Kolasema k folkloorirühmale.

Kinnitati täiendava töötuse saajad hajaasustuse veeprogrammist.

Kinnitati projektetrimistingimused Simisti k Rannamänni välkoogile.

Otsustati toetada valla naisrahvatantsurühma "Muuh Ätses" osalemisi 13.-17. novembrini toimuval rahvusvahelisel folkloorifeetivatali Latis (6500 kr).

Kinnitati sotsiaalkomisjoni ettepanekud töötuse maksmiseks avalduste alusel.

Volikogu eelmise koosseisu viimase istungi päevakord 16. oktoobril

Rässä küla Jaanioru detailplaneeringu algatamine

Pädaste küla Männiku detailplaneeringu kehtestamine

Rässä küla Kalevi detailplaneeringu kehtestamine

AS Kuressaare Veevärk aktsiate täiendav omandamine

Linnuse küla Kooli korteriomandi võõrandamine

Muuh valla 2009. a lisaeelarve lugemine ja vastuvõtmine

Muuh Vallavolikogu 12.03.2002.a. määruse nr 23 muutmine lugemine ja kinnitamine

Informatsioonid: celarve suurendamine sihtotstarbeliste vahendite arvelt ja komisjonide esimeeste kokkuvõte nelja aasta tööst.

Vallavalitsuse ja volikogu istungite protokollid, otsused, maarused ja korraldused on kättesaadavad internetist

www.muuh.ee - õigusaktid ja dokumendid - dokumendiregister.

Muhulased osalevad rahvusvahelisel näitusel

3. oktoobril avati Ungaris Somogy maakonnamuuseumis Kaposvarilinnas näitus, kus on väljas ka 15 Muhu naise käsitood.

Tegemist on tootearendusprojekti INEXTEX ühisnäitusega. Osalesid käsitoötajad Somogy maakonnast Ungaris, Harghita maakonnast Rumeenias, Västernorrlandi läänist Rootsis ja Muhu valla naised Eestist. Näituse avamisele eelnes konverents, kus huvilistele tutvustati projekti esmärke ning teiste riikide maakondade ja muuseumide esindajate seas esines ka Muhu Muuseumi juhataja Kadri Tüür. Oma sõnavõtus rääkis ta Muhu käsitoö ajaloost ja hetkeseisust ning kursuse jooksul omandatud kogemustest.

Euroopa Liidu Elukestva Õppet

Programmi GRUNTVIG-i alaprogrammi poolt rahastatud rahvusvahelise projekti esmärgiks oli välja töötada meetod rahvusliku tekstiilipärandi kasutamiseks tänapäeval. Sihigrupiks on käsitoökogemusega täiskasvanud. Iga riigi kursuse osalev grupp koosnes mõnesteikumnest käsitoötajast. Muhulasi juhendas Muhu Põhikooli kunstiõpetaja ning FIEna käsitoöga tegelev Anu Kabur.

Inspiratsiooni ammutati kursuse esimeses osas kohaliku muuseumi tekstiilikollektiivsionist ning teises osas oma partnerriigi muuseumist. Eesti partneriks oli Rootsli ning vastastikku käsid inspiratsiooni ammutamas ka rumeenlased ja ungarlased.

Tekstiilipärandile tuginedes loodi uusi moe-, disaini ja sisekujundus-

elemete. Näitusel ongi väljas igalt osalenud muhulaselts üks muhu- ja üks rootsiainecline naies. Muhulastele endile pakkusid enim huvi rootsi naiste Muhu Muuseumi esemete baasil valmistatud uudsed tooted.

Projekti tulmusena loodi tootearendusmeetod, mis õpetab kasutama nii oma kui teiste rahvaste tekstiilitraditsioone, parandab sihigrupi motivatsiooni ja eneschiinangut ning arendab loovust, lähtudes käsitoolistate teadmistest, kogemustest ja huvidest. Ühisnäitus lõpetub pidulikult kursuste ja sellega kaasnenud näituste sarja neljas riigis. Kuid muuseumikogudes on endiselt palju esemeid, mis ootavad oma aega, et käsitoolistele inspiratsiooni pakkuda.

Mai Meriste Muhu Muuseumist

**INEXTEXI
kursuse
lõpunäituse
avamisel
Ungaris:
Alliki
Oidekivi,
Ülle Kuusk
ja Mai
Meriste.**

Anu Kabur

Loodusravi võimalused

Maakeskkond annab võimaluse teha seda, mida linnas on väga raske teostada või pole sealsete olude kontekstis.

Turistide, aga ka meie oma rahva poolt on suur nõudlus loodusterapiate, eriti saunaaga seotud protseduuride järele. Nende omandamine ei nõua alati mingeid erilisi andeid või suurt massaažihistiklaelist osavust, piisab tõsisest tahtmisest ja korralikust teadmistest, kuidas ja miks midagi teha. Siia alla kuuluvad heinapebrevannid ja taimekompressid, ravivihlemine, kehakorimine, meemassaazh, kuppude kasutamine, kaaniravi, mesilasteraapia ja soontasumine. Just seda tullakse üha enam koos

aktiivse puhkusega maale otsima. Välismaailane tahab eelkõige proovida just selle maa rahvameditsiini. Eesti Pärimusmeditsiin on asi, mida me ei pea häbenema. Midagi on veel loomulikult emapiimaga kaasa antud, aga nagu iga teinegi oskus, tahab ka see korralikku õppimist.

Eesti on välja andnud esimesed kutsetunnistused loodusterapiatest nagu aromaterapia, refleksoloogia, homöopatia. Sellel kevadel said endale esmakordsest elukutse Tai Nuud Bo-Rana loodusterapeudid. Sügisest on võimalus õppida ka elukutsena Hiina Trad Meditsiini. Eraldi tahaks rääkida esimesest võimalusest õppida Eesti Pärimusmeditsiini. Just sellele

alale julgen prognoosida väga head läbilöögivõimet teiste loodusterapiate ja massaažide seas. Kuna haritud ja sellel alal mitmekülgselt teadmistega spetsialiste siiani Eestis pole (v.a meie kuulsad ravi-sejad nagu Kaika Laine, Vigala Sass, Aili Paju jt), on esimestel õppijatel alati eelis selles vallas tööd saada. Muidugi sooviksin, et kasvaks uus põlvkond andekaid ja mitmekülgselt haritud Eesti loodusterapeute, kuid kõik soovijad ei pea tingimata seda kui elukutsel omandama. Võimalus on 100 kõrvalt lisateenust pakkuda, milleks piisab juba mõnest kursusest ja need pole sugugi kallid.

Järg viimaseid lk.

Koolitop

9. oktoobril toimus koolisise koolitop. Sellel aastal oli see eelnevatest teisiti. Klasside vahel võistlemise asemel moodustati viis meeskonda, kus oli igast klassist üks õpilane. Ühest klassist teise jooksmitise asemel vastati kõsimustele saalis meeskonnaga arutades.

Küsimus oli igast valdkonnast ja erinevatel tasemetel. Kui vanemate klasside õpilased on juba aabitsategelasid sootuks ära unustanud, siis algklassi junsudel seda probleemi pole. Kui aga vähemad ei ole veel inglise keelega tegeleminud, siis teavad seda väinemad.

Önnekas võimalus koolimajas joosta oli siiski olemas, seda aga puuleosade otsimisel. Loovusülesanded oli joonistada Muhu Põhikooli õpilase koolivorm nii poisile kui ka tudrukule ning selle esitlus teistele. Parimaid autasustati ning üritusega jäädid rahule.

Koolitop toimus ka koolide vahel maakonnasiseselt. 15. oktoobril sagis Kihelkonna Põhikoolis võistkondi viiteistkümnest koolist. Muhu Põhikooli võistkonda kuulusid:

1. Anneli Toomsalu (5. klass) – matemaatika + sport
  2. Edward Erelt (6. klass) – terviseõpetus + sport
  3. Hannes Pall (7. klass) – varia
  4. Herman Anrus Oidekivi (7. klass) – ajalugu + sport
  5. Margitta Nau (8. klass) – kirjandus + sport
  6. Mihkel Tarvis (8. klass) – inglise keel
  7. Stiri Saks (9. klass) – loovus
  8. Mariliis Hopp (9. klass) – loovus
  9. Kaisa Saarkoppel (9. klass) – loovus
  10. Rauno Litmac (9. klass) – muusika + sport
- Kokkuvõttes saavutati 4. kohat.

Kaisa Saarkoppel

**Parim
maaraamatukoguhoidja**

Saare maakonna parim maaraamatukoguhoidja on sel aastal muhulane Sirje Tarvis Orissaare raamatukogust, kirjutab 17. oktoobri Oma Saar. Sirje töökaaslaste kiidavad tema tehniliist taipu ja tahtmist asjad endale alati selgeski teha. Sirje: "Mina töötan kollektiivis ja kõik on veel oma ala parimad. Üks oskab üht ja teine teist, toetus üksteisele on suur."

Õpetajatele mõeldes

Oktoobri alguses tähistasid 75. sünnipäeva kaks elupõliselt Muhus õpetajaametit pidanud meest – Rein Lahke ja Bruno Mägi. Mõlemad vääriks eraldi lugu, aga et allakirjutamisel on võimalus ja õnn nimetada mõlemat oma õpetajaks, on nad selles loos koos. Te mõlemad olete Õpetajad suure algustahega ja töeline Maa sool, kuid et oleme ise joudnud juba pea samasse ikka, kui „Õpetaja Lahke“ ja „Vana Magi“ tol ajal olid, ja oleme ikkagi ühe muhulased, siis loodetavasti võime teid siin kirjasönas kutsuda lihtsalt ka Reiniks ja Brunoks.

Mõlemad mehed olid koolmeistrid juba Piiril Muu keskkooli paevil ning hiljem Piiri 8-klassilises koolis. Ligi poolte meie klassi koolitee algas 1973. aasta sügisel just seal vanas armas koolimajas. Kooli juhatasid direktor ja õppelajuhataja: kaks vastandlikku natuuri, kuid austustväärvad õpetajad olid nad mõlemad. Kui tollane direktor Hilda Rand komistas kõuena üle koolimaja ja õue ning tema sõnum joudis füüsilelt tajutavana iga marakratini, siis õppelajuhataja kohuseid tätnud Rein torkas silma oma särmine rahu ja vaensoitusega.

Meie kooliaastad langesid aega, kui lühvideeriti väiksemaid maakoole: esmalt Tamse, siis Piiri ja nii jätkasimegi 1976. aasta sügisel 4. klassis oma kooliteed Liival. Algklassid olid seljataha jaanud ning uues koolis sai Rein meie klassijuhatajaks ja matemaatikaõpetaja. Brunost sai järgmisteks aastateks meie ajaloos ja joonistusõpetaja, poistele ka tööõpetuse õpetaja.

Peagi suleti veel Hellamaa kool ning sellega oli kokku saanud kogu meie klass, kellega Reinu käe all oma kooliaastad veetisime. Juhhan Smuuli nimelise Muu 8-klassilise kooli lõpetasime Liival 1981. aastal.

Mälestuspilte

Reinust ja Brunost

Õpetaja Lahke. See oli aeg, kui kooli juurutati kabinetistüsteem – vahetundidel traavimise ühest klassist teise. Teise korruuse matemaatika kabinet oli aga ikkagi meie koduklass, kus Reinu käest alati tuge võis leida. Olime kindlasti raske klass: meie klassis oli palju poisse, olime oma võimetelt ja huvidelt väga erinevad ning tihti peale satut pahusisse koolikorraga. Enamuse meie kokku keeratud

Pilt Muu kooli õpetajatest 1981. aasta lõpuaktusel.

Vasakult: Õlli Tamm, Miranda Veski, Helje Tikerpalu, Bruno Magi (poja Matisega), Aili Maripuu, Koidula Vigla, Rein Lahke, Senta Room, Liivi Pajust, Vello Tikerpalu, Juta Naaber, Linda Ots, Linda Väpper.

suurtest jamadest suutis Rein aga normaalse helikõrgusega häält kasutades sõnadega ära lahendada ja arvestades klassis kokkusaanud seltskonda (meenutagem värvikamaid cesnimedege – Jaan, Toomas, Aivar, Margus), neid ikka oli, ja pärts võimsaid. Ta ei nägutanud, vaid suutis ka neil korraloomise ja karistamise hetkedel sailitada vilrikuse ja lugupidava suhtumise.

Rein oli hea aineõpetaja. Palju enam kui hea aineõpetaja. Populaarne oli tema juhendatud fotoring – enamusel meist on kodus hulgani mustvalgeid pilte erinevatelt klassiekskursioonidelt ja sügiselt kolhoosi kartulipöllül müttamisest. Ja milliseid ekskursioone ta meile korraldas! Ühel hilissügisel visi ta meid Ahendasse (ja Suurde laosse), sinna, kus tema lapsepõlves olid Viiratila Heinamänd...

Rein on olnud meie kõrval ka siis, kui oleme pidanud noorte meestena matma kaks endi hulgast, Triidi ja Marko.

Taganjärele (täiskasvanuna) hoopis teises ajas elades saad aru tolle aja (70ndate lõpp, 80ndate algus) keerukusest ühiskonnas. Teismeliste inimhakatistena saime vaevalt aru, mis on okupatsioon, aga millestki võib-olla juba siiski saime. Vahest sellest, et kunagi oli olnud hoopis midagi teistsugust, millest kodudes riitigiti...

Mõlema mehe auks tuleb öelda, et tollaste ideoloogiliste lõlustega suutsid nad mõlemad liialdustesse minemata toime tulla. Ei mingit ajupes!

Ajalugu õpetades oli see kindlasti raske ülesanne. Õpetaja Mägi suhtumistes asjadesse oli elutervet, kohati ka natuke üleolevat irooniat.

(Anne Soo)

Õpetaja Lahkega meenub mulle kindlasti kaks väga tugevat pedagoogilist tegu – malesimultaan, mida igal sügisel meie klassis peeti, ja igareedesed peastarvutamislehed. Mõlemad olid ja on tänapäeval vajalikud vähesegi mõttetegevuse sailitamiseks (oskus pisutki tegevust ette planeerida ehk põhjuse ja tagajärje seoste nägemine ning lihtne suurusjärkudest/proportioonidest arusaam kas või kassas).

Olen püüdnud mõlemat oma lapsele õpetada – pikadel sõitidel numbritega mängides ja nuppe tõstes. Tal nii säravat õpetajat pealinna ei ole!

Samuti on lapselikult helged ja soojad mälestused veel ühest meie nn klassivennast – mustast karvasest koerast Krüssust, suusaretkedel lemmikust, kelle Moskvast toodud pruudist riitigiti legende!

Meie ajal nappis küljas siniverelisi teise-kolmanda põlve intelligenti, aga Õpetaja Lahke häärmehelik suhtlusstiil ja väljanägemine andis aimu sellest esimesest varabrigist, milles üksnes lugusid kuulsid.

Samuti pean tunnistama, et tema töbi õpetas mind kaaslas viitale, ka vajadusel aitama, ja mõistma, kuidas vaimi ihu ole domineerib. Haigustest ei peeta heaks tooniks küll kõnelda, aga vabandades pean väga oluliseks rõhutada, et tema oskus raskest tövest (ja tol ajal väga tulikatest protseduuridest!) üle olla, sellega leppides mitte milleski olulises järeleandmisi teha on eeskujus senimaani.

Keskkoolis kaotasin pool hoogu reaalainetes, sest tugev põhi võimaldas laiselda. Küllap seetõttu mu õppimise järg nii humanitaarseks põõraski.

Alles viimasel ajal ajakirja

„Horisont“ toimetuses töötades tunnen end pingutades ja õpitut meeletele tuletades tasas numbritega mõõdetava taga peituvat võlu.

Sügav tänu Õpetaja Lahkelle lõppematu uudishimu õigitamise eest.

(Signe Sum)

Õpetaja Lahke suutis meie erimelise klassi kokku liita ning suur osa selles oli kindlasti tunnivälistel üritustel. Anstate tagant on eredalt meeletele jäännud klassidõhtu, kus olid osalema kutsunud ka meie isad. Isadele ei antud võimalust nii sama nurgast pealt vaadata, vaid neile olid korraldatud võistlused, muuhulgas ka kartlikoorimises, kus arvastamise läks nii töö kiirus kui ka kvaliteet. Kuue lõikega kartulist kuubikut teha ei tasunud!

(Tina Loo (Saar))

Reinul oli õpetaja jaoks kuldvaart omadus, ta oskas klassi enda ümber koondada ning panna tunnis matemaatikaga tegelikuna ka need, kel muidu õppimisega probleemi oli. Ja selleks polnud vaja kurja ahvardamist, tema rahulik nõudlikkus pani õpilased tööle. Meie õppimine sattus huvitavale ajale: matemaatika tunnis saime arvutamiskust arendada väga erinevate vahenditega, alates arveluuga klõbistamisest, arvutuslükatiiga rehkendamisest ning vana hea felxi vänta keerutades. Kuid meie klassi jõudsid ka juba ka töelised arvutid: csimesed elektronilised nõukogude lauakalkulaatorid. Reinu laotud põhi matemaatikas oli see, mis ka keskkoolist läbi kandis, kus matemaatika õppimine vahiku tegi. Lõpuks aastad hiljem, kui mu oma poeg oli Tallinnas lähdas matemaatikaga, oli Rein see, kelle juurde koolivaheajal läksime. Aitäh Sulle!

Unustamatud muijad on jaanud tema korraldatud matkadest ja ekskursioonidest. Põhilisteks reisisihtideks olid ilusad londuspaigad, mitte aga tollaegsed revolutsiooni ja lahingukuulsuse paigad, mis õpilastele soovituslikud olid. Klassi ühisel reisil olid alati scoutud ka fotografeerimisega. Selle piisikuga suutis ta lühemaks või pikemaks ajaks nakatada paljud meie klassist. Reinu kabinet kõrval olv Fotolabor oli meile alati avatud.

Nii on Reinus ühendatud aärmine läpsus, nõudlikkus ja dist-

Järg lk 3

Veeprojekt lõpusirgel

Läänesaarte alamvesikonna veemajandusprojekt sai alguse 2003. a, kui valiti välja igast vallast europrojektile vastavad vähemalt üle 50 elanikuga asumid. Meilt jäid valikusse Liiva, Piiri/Linnuse, Hellamaa ja algsest ka Nõmmküla, mis hiljem liigse hoone hajutatuse tõttu projektist välja arvati.

Kuna Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi (EL ÜF) rahastamise minumumahti oli 10 milj.eurot, siis selle saavutamiseks tuli maakonna valdades ja Kuressaare linnas tehtavate tööde maht summeerida. Et euroliidu tingimuste kohaselt peab olema projekt jätksusuutlik ning projektis pidi olema üks kasuaja, kes on käibemaksukohuslane. Peale omavalitsuse läbirääkimisi ja konsultantide analüüsiga otsustati maakonna projekt läbi viia toimiva ja institutsiooniliselt tugeva AS Kuressaare Veevärk baasil, millega loodi sisuliselt omavalitsuse ühine vee-ettevõte. Sellega seoses andsid vallad oma veemajanduse varad üle Kuressaare Veevärile ning toimunud on kolm aktiivset emissiooni, millega vallad tasusid 10 % omavalitsuse projektis (lisaks 10% Eesti riigile ja 80 % EL).

Tänaseks hakkavad mahukad vee- ja kanalisatsioonitööd meie vallas lõppema – uued vee- ja kann-

lisatsioonitorustikud on maas, uued joogivee pumbamajad valmis, ehitustööd käivad Liivaja Hellamaa reoveepuhastitel, mis peavad valmima enne aasta lõppu.

Kuna bürokraatia, ettevalmisused, hanked ja töod on kestnud pea kuus aastat, on siinkohal paslik tänapäeval kõiki, kes nimetatakse projektiga tegelenud ja kaasa aidanud. Tänud ka piika meeles eest kõikide „veetajatele“, vahepeal seisus projekt meist mitteolenevatel põhjustel pikka aega, nii et ka endal hakkas usk kaduma. Tösiselt oli torutööde tõttu häiritud nende inimeste elukorraldus, kes elasid tööde piirkonnas. Kõige raskem etapp oli Linnuse külas, kus torukaevik tuli sõna otseses mõttes pae sisse taguda ning tööd kulgesid äaretult aeglaselt. Hea meel on lisaks projekti teostamisele selle üle, et viimaks sai peale torude paigaldamist mustkatte alla valla poolt viidud ka kaks olulist teed: Liival tee apteegist ambulantsini ja lõik Piiri keskuses. Loodetavasti saab järgmisel kevad-suvel viia mustkatte alla ka teelõigu Linnuse külas vähemalt teostatud torutööde ulatuses.

Mõned arvud Muhu vallas teostatud tööde kohta. Tööde maht oli ca 18,5 milj.krooni, rajati 4,3 km

uut ja rekonstrueeriti 0,4 km vanu veevõistikku, rajati 7,2 km uut kanalisatsioonitorustikku ning 3 reoveepumplat. Liivale ehitati reovee vastuvõtuõlm (purgla) paakautodele ja rekonstrueriti reoveepuhasti, Hellamaale rajatakse uus bioloogiline reoveepuhasti.

Rekonstrueriti kaks joogivee puurkaev-pumplat Piiril ja Hellamaal.

Kuna süsteemid on valmis, on võimalus uotel liitujatel varsti ka ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga ühineda. Järgnevalt sellest, kuidas liitumine toimub.

1. Täita „Taotlus ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga liitumiseks“. Selle saab kas vallamajast, valla kodulehelt või AS Kuressaare Veevärk kontorist aadressil Pikk 23, Kuressaare. Täidetud liitumistootlus tuua vallamajja või viia ise Kuressaare Veevärki.

2. AS Kuressaare Veevärk koostab ja väljastab tehnilised tingimusel eramutel ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga liitumiseks.

3. Vallavalitsusest tuleb saada kaevetööde luba.

4. Tööde teostamisel oma kindlusti piires on soovitatav kasutada vastavate tööde teostamiseks

öigust ja oskusi omavat ettevoet. Järgides tehnilisi tingimusi ja esitatud nõudeid, on lubatud kinnistusisene torustik välja ehitada ka endal, kuid sellisel juhul tuleb enne kaevista tagasiidet tegemist torustike olevaatuseks kohale kutsuda AS Kuressaare Veevärk esindaja.

5. Parast kinnistusiseste torustike väljaehitamist tuleb sõlmida vee-ettevõtjaga teenuseleping. Registreerimata liitumist käsitletakse kui omavalilist liitumist, millega kaasnev ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadusest tulenevate sanktsioonide rakendamine.

Veel mõned olulised aspektid uutele liitujatele:

- Vastavalt omavalitsuse ja AS Kuressaare Veevärk vahelisele kokkuleppele on liitumine uutele liitujatele ühe aasta jooksul peale liitumist võimaldatavate tänavatorustike kasutusloa väljastamist tasuta.

- Torustike paigaldamise järgselt tuleb salitada juurdepääs veevärgi ja kanalisatsioonirajatistele, et vajadusel teostada hilisemaid hooldus- ja remonditooid. Keeland on rajada torustikle chitisi ja istutada kõrghajastust.

Raido Liitmäe

Õpetajatele mõeldes

Algus lk 4

sipliin (scc sobib ju nii hasti kokku matemaatikaga) ning soe ja alati abivalmis inimene, kes oskab ka väga soojalt naerda.

Ajalootunni saabumist kuulutasid ette kopsutased koridorist, Bruno saabus pika kaardikepiga kopsides. Sirutas klassi ees seistes ühe jala ette, toetas kokkupandud käed kaardikepile, suunas pilgu aknast kaugusesse, kirtsutas talle iseloomulikult pisut nina ja tund vōis alata. Nii on see mulle meelde jaanud. Bruno rahulikud seletused ajaloost panid aluse töölele huvile, mis tänapäeks saanud ka elukuteseks.

Tema kõigutamatut pikka kuju oli raske endast välja viia. Kord poiste tööpetustunnis oli teemaks elektrotehnika ning meie ülesandeks oli etteantud skeemi järgi vooluringi ühendada üks magnetkaaviti. Proovisime klassivend Tiiduga seda mitmeti, kuid õiget tulemust veel

ei saanud. Proovisime taas uut moodi, lootes õiget lahendust leida. Taas voolu sisesse lülidades kõlas pauk ja levis plastiku põlemise lõhn: kõigi juhtmete isolatsioon oli hetkega sulanud ning osa juhtmeid sõna otses mõttes küljest lennanud. Bruno sammus kohale, sūgas kukalt ja kirtsutas nina ning nentis rahulikult: proovisin ka seda igat moodi, aga sellist asja mul välja ei tulnud.

Bruno stoolist rahu ja väärifikat enesekindlust iseloomustab suurepäraselt mõtestusekild meie tööpätkuselt, kuhu ta saabus ühes jalas king, teises sandaal. Tema vääriskuse ei kahandanud selline pisiasi sugugi.

(Meelis Maripuu)

Tugevat tervist ja tänud teile sinna Muuhumaale – ühele Viirkülla ja teiselle Linnusele!

Tervist ja rõõmu soovib Muuhu kooli 5. lend ning kindlasti veel paljud-paljud teie õpilased.

Vaatasin mõõdaminnes Liiva raamatukogus käsikirjalist luulekogu „Sada luuletust“, mille autoriks Edgar Grünthal. Kohe hakkas peas tiksumaa, et tean küll Villem Grünthal-Ridala luulet jaolen lugenud Ivar Grünthali, aga kes on Edgar Grünthal. Siis libises pilk allapoole ja lugesin, et selle pseudonüüm taga peitub hoopis omakula poiss Edgar Räim, uue vabadeuse aja Muuhu esimese vallavanema vend. Sirvisin sealsamas kogu ja leidsin mitmeid luuletusi, mis pühendatud minu kaunile kodukülale ja Muuhu lõunakaldala maalilisele loodusele. Et autor on ka mu koolivend, siis otsustasin käsikirja läbi lugeda.

Avastasin, et tutvusin ju oma koolivenna elulooga. Ega ma temast palju teadnud, sest meie elud kulgesid pärast Muuhu Keskkoolis õppimist eri radu mööda. Tema luuletusi oli huvitav lugeda juba

Muhu mehe elulugu värssides

seetõttu, et ta annab edasi vaga elavaid emotsionaalsid pilte oma noorusaegsest külalist Muuhu lounarannikul, kirjeidab oma püüdlusi teadmiste ja mäeinseneri kutse omadamisel, käsitleb oma töömete ja võitlust kurja haigusega.

Lugemise lõpetanud, jääin mõttesse ja mulle tundus, et ühc omakandi inimese elu, tema ideaalid ja püüdlused on nagu peo peal. Loetust jäi ka mulje, et luultamisega on hakatud tegelema vanuviig. Ja kuigi autor kirjutab, et tahab puhata lõganuse kalmistul oma armastatud abiakaasa kõrval, on Virumaa meheks saanud Muuhumaal mõne lugu pönev lugeda.

Miks mitte eeskujugi võtta ja panna lühidalt ja pocetiliselt kirja oma elu pürgimused ja saavutused – lastele ja lastelastele ning netile, kellega eluteel on kohtutud. Head lugemist!

Ainu Käan

In memoriam LYDIA PALLAS

(16. jaanuar 1914 - 2. oktoober 2009)

Olen tundnud Liidit terve eluaja ja viimastel päevadel rändasim tõmaga jalle neid teid, mis meil olid ühisid. Astusin jalle sisse ta kodudesse ja tundsin igas soojust ja lahkust.

Meie saatusega inimestel on kodusid olnud üsna mitu. Ühes neist külastasin Liidit umbes aasta tagasi. Ta keha oli jaanud nõrgaks, astumine viletsaks, aga tal oli jõudu mind vastu võtta naeratusega, kusida meie perekonna hääkügist, tuletada meelde minu ema ja isa - Kusti oli olnud isaga lapsedõlvesõber ja sugulane - ja arutada Muuhu elu nüüd ja siis.

Liidi ja Kustiga oli hea vestelda ka nende viimases ühisest Surrey kodus, kuhu Liidi jõudis rajada aiamaa. Seal sai Kusti 100-aastaseks Muuhu hümni saatja muuhu rahvaröivastes "noorikute keskel". Tal oli oma muuhu noorik ikka veel kodus, kes keetis suppi ja hoolitses igati.

Rändasin mõttess veel kaugemale tagasi, Liidi ja Kusti Surrey tallu, nende kalkunifarmi. Seal sai palju käidud, eriti Tänupüha ajal. Oli kiire

turustamise aeg ja abi teretulnud, aga sellele vaatamata oli laud kaetud, kartulid aurased ja muu kodus kasvatatud aedvilli maitses kalkuni kõrvale tilihästi. Seal kasvasid Linda ja Virve tõles, aeg liikus edasi nii kaugel, et isegi minu lapsed jõudsid imetleda kalkunikarja ja mängida peitust kõrgeate jorjenite keskel. Eriti lõbus oli meile köögile, kui Liidi ja Kusti tulid källa õunakorvide, lillekimpude ja lõbusa naeruga. Vahel toodi isegi taimi ja meie tänavased vaarakööpsad ongi Liidi antud.

Sellised olid Kanada kodud ja meil islad pikad aastad koos siin maal,

Enne seda elasime Rootsis samuti lihestikku. Liidi ja Kusti pere kasvas seal kahe tütre vörra. Sandjupeni majas Folkestas oli aiake korteri ees ja meeldiv vaikne paik, kus tievanker peeti ilusa ilmaga õues. Öppisin, et isegi köögi tillukesemad inimesed peavad paikset ja värsket õhku saama.

Enne seda kööki oli meie ühisest eluasemeks põgenemispaaat, kus magasime koos pimedas laevakeres. Sellest hirmureisist ju koos saatuse kätel viibimises mõõdus augustikuus 65 aastat ja need põevad jaid meile köögile hing posima nagu punase raauaga kõrvatud.

Muuhu põliskodu oli suurim õnneae. Siis tõi Kusti Tüti tallu nägusa pruudi ja tegi nii ilusad pulmad, et need jaid igavesti minu kolme-aastasse mällu. Mäletan selgesi pruuti ja peigmeest, palju pulmalisi, pillimängu ja laulu; tunnen, kuidas ema mu käest kinni võttis ja utles, et lahme pruudi kambrit vaatama. Mäletan seda suvelauta imeliusana, mis näis tais olevat kootud, tikitud, õmmeldud

kasitood kuli seintel, voodil, kirsutes, korvides.

Natuke vanemad teavad veel rääkida, kuidas pruutpaar pulmaringiga sel kuumal juuniku 7. põeval 1938 hobuse ja vankriga Tüti mäest alla kihutas, nii et kruusatee aina tolmas! Vat selline sõit tegi keeled kuivaks ja pani kurgud kipitama. Häda kostus laulumeesteni: nad võtsid uudisest kohe kinni ja veeratasid valmis pika loo. Üks salmidest kõlas nii:

*Pungis õlteni sisis moodi moeste vito ja pesti keelelt kruusamaantece tolm.
Suur õltekupp kais meheli mehe
katte,
nii algas teie Muuhu mündi pulm.*

Sellest pulmast on moodas 71 aastat. Taevataat andis Liidi ja Kustile 69 neist elada koos. Liidi, läbi raskuste ja kannatuste sri Sulle siiski suur maine õnnistus osaks. Nüüd Sa töttad igavese õnnistuse poole. Olgu Sul hea. Puhka rahus. Meile jäätavad mälestused. Aitäh nende eest!

Juta Kitching

Arseni Mölder

18.6.1919 – 18.8.2009

21. augusti Sirp avaldas nekroloogi skulptori, medali- ja ehtekunstniku Arseni Möldri lahukumise puhul. Suure osa oma elust oli Muuhumaalt pärilt kunstniku seotud kunstiakadeemia (1994. aastast emeriitprofessor). Tema väljapaistvamaks monumentaalteoseks jaab Pirogovi monument Tartus (1952, koos Juhan Raudsepaga).

Arseni Mölder esines korduvalt Muuhu kunstniku ühisnäitustel Koguva Kunstitallis, 2009. aasta näituse plakatil on tema "Koguva kula 2007". Mõneski oma pühenduses nimetas Arseni Mölder end Muuhu Matsiks. Käesoleva aasta muuhu kunstniku nitituse avamisel 29. mail laulsid Rein Tüür, Arseni Mölder ja Meelis Mereäär (vt fotol) Muuhu Matsi kokkuluuletud "Vennaste lugu" vanal tuttaval heeringaloo viisil.

Aarne Vinkel (1918-2006)

Muuhu vägilasmuistendi sünd (3)

Hakanud selleks siis sobivat kivi otsima. Esimese toonud Painaselt n.n. Langitanava suust. See olnud aga koleraskse, kukkunud seljast ja Mart tagant järele kivile otsa, mille tõttu Mardi taguotsa ase veel prae-gu kivis seisab. Kivi kutsutakse Lohukivi. – Teise ta kiskumud Pulli pangast. Selle võtmud naine endale põlle. Hoostärel rebenenud aga põllepaedad, kivi kukkunud vette ja naine lõönud oma nina vastu kivi, kust ojana verd voolama hakanud. Kivi ongi üleni punane ning kutsutakse Punane kivi.

Kolmanda kivi leidnud Mart Lehtmetsa küla pööllult, kuid sellele pole ta joud hakanud. Vihas-tanud mees siis ja virutanud kivile vasaku jalaga hea hoobi. Veel tänapäevani seisab alles kivi, n.n. Päkakivi ja selle sees vasaku jala paka ase.

Suure otsimise järel läinud Mardi viimaks ometi korda parajat leida, mille kannud seljas kuni Seljamäeni. Siin visinud, heitnud puhkama. Pulmalised sõitnud aga kaudu ja nende kisa ehmatanud Marti, kes paameelega tassitud kivi võtnud ning selle rahuurikujaille järelle saatnud. Kivi vajunud maas-

se. Tuntakse Kirstukivi nime all.

Nüüd olnud Mart aga ka sellest tööst tüdinened. Jatnud kiriku ukseks kus seda-teist ning läinud ari Kivarile, kuhu asunud endale sauna ehitama..

Üks Musta-Mardi kivi leidub veel Muuhu Tamsel, n.n. Rahakivi, millel Mart oma raha lugenud, ja teine Rinsi kiriku tee ärees, n.n. Pisarkivi, kus Mardi naine oma meest oodanud ja igavuse pärast nutnud. Sama kivi olnud ka Mardi perele sõggilaauks. Mõlemil kividel on näha, ühel rahade, teisel pisarate jaljed. Mustal-Mardil olnud ka vend. See pidanud Tondil trahterit. Olnud merimees ja künud laevadega Saaremaa rannas. Tornimäele chitanud enda laevadele varjuks koguni sadama.

V e a p a r a n d u s : „Nagivälja“ talu asus Kallaste küljas, aga mitte Lehtmetsa küljas, nagu eelmistes jutustuses eksikombel öeldud.

Jutustaja Mäksa Jaani (Jaan Saartok) kohta ütleb Meie Maa (22. VIII 1934, nr 98), et temast on ka varem lehes paaril korral pikemalt juttu olnud. 1939. aastal tähis-tas Päevalteht Jaan (Ivan) Saartoni

75. aasta juubelit foto ning tema tegevuse ühikese ülevaate avaldu-misega (rubriigis „Sunnipäevapä-lapi“). Tollal elas rahvalaulik oma vanema poja juures Tamse asun-duses Veskitalus. (Päevalteht 3.VII 1939, nr 176). Saksa okupatsiooni lõpul ilmus Meie Maas (18.VII 1944, nr 82) anontumne kirjutis „Muuhu vanad laulutargad“, kus mõni lõik on pühendatud ka J. Saartokile ja Musta Mardi lool. Selles leiame 1934. aastal avaldatud redaktsiooniga vörreldes tähelepanavu mudatuse: „Musta Mardi magi Iigakula arus on Muuhu vägilase haud.“ (Saartoki tekstis, nagu lugesime, tekib magi ebaõnnies-tunud laevatee kaevamisest.) Uus on ka Marti-kivi Rinsi arus, sellega seoses jutustatu kujutab endast kontaminatsiooni Saartoki Pisar- ja Pinase kiviga seotud muistendi-motiividest.

R. Kõvamõche rahvaluulchuvil silmas pidades võib oletada, et kirjutis pärineb tema sulest, osutudes võib-olla autori viimaseks üllitiseks enne kodumaalt lahkumist.

Järgneb

Tere jälle!

Ma ing oo aige! Nii aige kohe, et ma pia kirjutama. Mool oo tunne, et moole oo liiga tehtud ja liiga oo tein meite oma Eesti riik. Soad sa aru, mind tehti maksuvõlglaaseks, moamaksu võlglaaseks. Ma mäleta, et ma maksit selle maksu ää. Ma või küll unuta, sie oo moole lubatud, mool oo sõuke diagnoes, kaks uastad tagasi pandi. Sentiil kata rakt. Katarakti tohtrid nätsid ää, aga senili jätsid alles ja ma tohi unuta küll. Aga seda ma mäleta, et moamaksu ma maksit ää kuu aega enne, kui tärmin olli, voatasi viel pangast koa járele, olli makstud küll, õigel aal ja õige summa. Aga kirja járel, mis maksuametist soadeti, ma olli võlg ja intress juba joosits.

Ma siis elistasi sellele maksuameti daamele ja üles, et ma pole selle asjaga nöös. Sie daame siis voatas mo andmid ja üles, et tege likult sie põlegid moamaksu võlg, et sie olla oopis FIE avansilise sots. maksu võlg. Ma üles, et ma kõi FIEnduse kõrvast viel täie kohjaga tüel ja et mu sots. maksu maksab tüeandja (ja täie mool paeru, ju mal täanud, viel oo). Siis sie daame seletas, et ülest oostast olla seadused muutun ja maksuameti tüekorraldus koa. Et rahad, mis inimene maksab, pidada minema kõik ettemaksu konto piale ja mis maksu tärmin kukub, selle katteks sialt kontolt võtse. Ja FIEdiga olla nõnna, et kui tüeandja maksab vähem, kui avnsilist sots. maksu

maksma piab, siis FIE piab vahise maksuma. Seda, et FIE sots. maks talve taeva tösteti, ma teadsin, et selle vahise maksmise kohta pole ma mitte ussiõhkasid kuuln. Sie daame üles viel, et e-maksuametis soob járele voadata, palju sa maksu või võlga oled.

Tule taevas abiks, kas siis nüüd piab igaüks omale koja sunniviiusilt internetti püsühenduse panema ja arvuti ostma ja iga päe muudkut „nettis surfama“.

Ja nende seadustega oo koa nõnna, et ega siis üks lihtnimene ep jõva ju kõikide nende siaduste ja siaduste muutmise siadustuse muutmise siadustega ja nende rakendusotsuste ja märustega kurssis olla ja nendest aru soaja. Selle jaoks

piaks advukaadi artdus olema, pandagu sie siis juba koolitõrami sisse ja võerkielena KANISELJIT koa. Kui sie ilmuvad mitu oo, noh ei MASU, või TÄPE, või PU PU, või mis sie siis meitel paergu oo, siis võiksid nii „amerid“ või „valitusused“ oma kirjadale piske seletuse juure panna, et liht nimene aru soaks, mis ta tein või tegemata jätm oo ja et taal ep jacks sõhukesi pält ja koobaka tunnet, kui mool jähli.

*Olge siis munuksed. Ikka teite KUNKSMOOR
(Mool oo mõttid ja muresid veel, aga vaim läks piatl aa.)*

Täiskasvanud (eks)õppija mõtteid

(kirja pandud 2.-9. oktoobrini, mil Eestis peeti järjekordset Täiskasvanud Õppija Nädalat)

Inimene areneb õppides. Õpime me ju tegelikult kogu elu. Lisaks igapäevatööle täiendame ennast pidevalt huvide ja hobide kaudu. Enesearendamise eesmärgil õpivad inimesed keeli, arvutikasutust. Õpime isegi raamatuid lugedes, sūna tehes ja lastega vesteldes.

19. juunist, mil mulle pidulikult kõrgkooli diplom üle anti, on täna eks mõödas just niipalju aega, et on hea analüüsida pere ja töö kõrvatl õppimise perioodi. Sinkohal jagaksin oma mõtteid ja mee nutusi kõigiga, kes mingil põhjusel kahlevad elukesta õppe vajaduses ja võimalikkuses.

Minus küpses plaan minna kõrgharidust omandama viisteist aastat peale tehnikumi lõpetamist. Pärts kohe ma oma mõtteid ellu viia ei saanud, sest üks pisike inimene otsustas siia ilma stündida. Mingis veidras meeltesegaduses läksin kümnekuuse lapse kõrvalt tagasi tööle ja viis kuud hiljem oli mille selge, et kui ma ei taha lähiajal hullumajja sattuda, siis on vaja koheselt midagi, mis mind sellest rattast hetkeks emale tömbab. Nii saidki dokumentid sisse viitud. Aastaid tagasi saadud diplomi olid hindad keskmisest kõvasti paremad ja sellele lisandus pikaajaline töökogemus - nende abil sain kooli sisse riigieelarvelisele õppekohale. Alates III semestrist taotlesin koolist ka õppetipendiumi. Mu taotlusel rahuldati ja viimasel õppeaastal sain stipendiumi koguni kõrgeima määra järgi. Oma kooli auksi ja kiituseksi ütlen - edukaid ja

püülikke õpilasi seal motiveeritakse ja tehakse kõik, et heast teoreetikust kasvaks suurepärase praktik.

Kui tagantjärele analüüsida, mida on vaja, et minna töö ja pere kõrvalt kooli, siis – tähtsaim on perekonna tugi. Ilma abikaasa, ema ja ka laste toeta ja mõistmiseta ei oleks kooliskäimine võimalik olnud. Peale kiiret tööpäeva oli pea vahel suiss „paks ja paistes“, aga minul tuli veel hakata õppima. Nii jää sõõgitegu abikaasa õlule. Pisitütar omandas emme kõrval istudes ja sirgeldades juba kaheastaselt hea kunstnikukäe. Tema arusaam peremudelist oli ilmselt selline: issi teeb süüa, emme ja koolilapsed õpivad ning lapsed aitavad emmet, kui on vaja meeble tuletada mõnd matemaatilist valemit või leida internetist eestikeelseid majandustermititele ingliskeelseid vastede. Kadunud nööbid lähevad riitele aga pärts ise ette, pesu triigib end ise araja ka sokikannad parenevad isenesest tavaliselt umbes kell üks öösel.

Kõigile, kel plaanis töö ja pere kõrvalt õppida, ütlen julgestuseks: ärge kartke, et ei jõua. Jõuab kull, sest kes teeb, see jõuab. See vanasõna peab paika. Oli kull juhuseid, kus tuli reede hilisõhtul koolist tulles veel lausa südaõöl tormata vallamajja tööle, kallistav lapsuke kaelas uinakut tegemas. Ja laupäevahommikune päikesetõus leidis mind teinekord juba muuseumist; hing nutis sees, et mida

kull lapsed õrgates kodus mõtlevad: ema alles tuli koolist ja juba on kadunud tööle. Raskemaks osutus II kursuse kevad, mil ma lisaks koolile otsustasin aru teha ka Raamatupidajate Kogu kutseksami, et saada endale majandusarvestuse kutsetunnistus (seesugust dokumenti pole vist Muhi saarel täaneni ühtegi teist). Samal ajal otsutas Pesamuna ka läbi põdeda tuulerõnged... Aga kõik need rasked ajad said ülc eratud ja scda enam oskasini hinnata aega, mille sain veeta oma perega. AEG omandas üldse kooli ajal suurima väärtuse. Ja õnneks oskan ma aega vaatustada siiani.

Kui nüüd mõnel tekib küsimus, kas kooliskäimisest ka kasu olt, siis ütlen – oli ikka. Ega asjata oelda minusuguste kohta „tasemekoolituse läbinu“. Oskan oma senist tööd vaadata hoopis teise pilguga ja hoopis teiselt tasemelt. Samas tuletas kooliskäimine ka meeble, miks ma oma elukutsset ikkagi nii väga armastan. Ja mis kõige tähtsam - koolis käies sai meeble tuletatud ka elementaarseid algteadmisi, mis aastakümnetega on umunema kippunud. Uuesti tuli läbi võtna õigekirjareeglid, geometria ja võrrandid.

Mis puutub erialasesse täiendamisse, siis puutusin koolis esmakordsetel kokku ettevõtlussektori raamatupidamisega. Kuna ise olen töötanud avalikus sektoris, siis selle teema läbimine läks nii õelda „judinal“. Samas mul oli gruviõdesid, kes nusalt tunnistasid,

et nad avaliku sektori raamatupidamisele pärts lõpuni pihta ei saanudki. Nagin kahte täiesti erinevalt moci toimivat raamatupidamismudelit. Kullap just nende kahe kõrvutamine ja erinevuse väljatoomine ajendaski mind lõputöö teemaks valima hoopis nn kolmanda sektori raamatupidamist ja aruandlust. Olen ise kahe MTU juhatuse liige ja nii andis huvitav teema võimaluse ühendada meebliv kasutikuga. Ja tagantjarcie tundub, et teema valikuga panin kümnesse. Siiani on meeles ühe kaitomiskomisjoni liikme sõnad: „Ma näen, et teil on seal pisikese saare peal lisaks tootegevisele ka üks suur missioon tanta.“

Ebasiste plaanide kohta voin öelda, et tähtsaim on enesemotivatsioon. Millelegi muule lootma jääda oleka juba rumal. Või nagu ütles lõpuaktusel meie maksunduse ja juhitmisarvestuse õppejöud: „Hakake tööle raamatupidajana. Kui te sellega hakkama ei saa, siis hakake raamatupidamist õpetama. Kui ta ka sellega hakkama ei saa, siis hakake juhiks. Ja kui te ka sellega hakkama ei saa, siis hakake maksuametnikuks.“ Minu töötan seit veel raamatupidajana ja tundub, et saan hakkama. Ja kui ühcl pücal hakkab tunduma, et enam ei saa... no siis on äkki absoluutsest viimane aeg magistrantuuri minna. Ja teile, kes te ikka veel kahitete, kas minna õppima või mitte, ütlen: minge, sest mis ka elu ei too, ükski koolitarvik ei jookse mööda külgi maha.

Ircna Tarvis

Talvekuu juubilarid ja sünnipäevalased

Alviine Jürjestaust	97
Vladimer Tarvis	96
Salomonia Öue	92
Arteemi Vahter	89
Elviine Soop	87
Astred-Koidula Ormet	86
Liine Rannamaa	86
Salomonia Keinast	86
Salme Abe	85
Ella Tinarist	85
Hilda-Elfriede Öue	84
Ellen-Johanna Suu	84
Armidle Ausmeel	83
Fride Saksakulm	83
Aino Saksakulm	83
Aralt Hobustoppel	81

Palju õnne!**Teated ja kuulutused**

Ostame parima hinnaga metsamaad. Võib olla raiutud ja võastunud, ka kinnistamata. Samuti ostame kasvava metsa raieügist. Aitame metsa üles töötada. Igakülgne abi asja-ajamisel.

Info:saaremetesad@hotmail.ee ; 5220177, 56647926.

Teen kaubikuga veoteenust 5 kr / km. Samas ka keevitustööd; tulen kohale, kui tarvis. Tel 5399 6442, öhtuti 4528 601. Raivo.

avatud Muhu restorani II kormsel
 - Maniküür
 - Geel- ja kangasküüned
 - Ripsmete ja kulmude keemiline värvimine

Ette helistamisega 56 335 470, Viktorija Avilo.

Kirikuteated**EELK Muhu kogudus**

Teenistused pühapäeviti kell 11 Muhi Katarina kirikus.

Õpetaja Urmo Saks, tel 4594440, e-post urmo.saks@eelk.ee

EELK Muhi koguduse pühapäevakool alustab tööd üks kord kuus lasteaia- ja algkoolelistele lastele. Esimene tund toimub pühapäeval, 1. novembril kell 11.00-12.00 noortekeskuse ruumides. Mari Luup, tel 56 244 074, e-post luupmari@gmail.com

EAÖK**Rinsi**

24. oktoobril kl 11 kiriku nimepäeva liturgia, teenib Pärnu ja Saare piiskop Aleksander. Peale teenistust kohvilaud, piiskop jagab oma Kreeka-sõdu muljeid.

22. novembril kl 10 liturgia ja hingopalvus.

Hellamaa

15. novembril kl 10 liturgia ja hingopalvus.

Preester Andreas Pöld, tel 45 33 743, e-post andreas.pold@mail.ee

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkus

16. oktoobril 57-aastane **Mati Vokk**.

Tunneme kaasa omastele!

Tänu

Eesti Reformierakonna nimkirjas kandidateeritud inimesed tänavad kõiki muhulasi, kes täitisid oma kodanikukohust ja käisid hääletamas. Iseloomis tänu usalduse eest neile, kes hääletasid meie nimkirja poolt ning toetasid meie piüüdlusi ja meie esinumbrit Peeter Laumi.

Helena Erik
Muhu PKO esimees

OÜ Käoking pakub järgnevaid teenuseid:

- vaipade ja pehmemoöbli puhastus
- majapidamiste koristus ja suurpuhastus
- võsatööd.

Info telefonidel:

56 459 541 Enc
56 692 052 Marve.

Loodusravi võimalused*Algus lk 3.*

Selle tegevus oleks oluline panus meie esivanemate traditsioonide taaselustamiseks ning maaelu ja eluviiside elavdamiseks.

Täpsemat infot nende ainetega ja õppimisvõimalustega kohta saab lugeda

www.lahemaaerterviskool.ee

Samas on mul üleskutse ja abipalve just enkamatel inimestele. Kui te teate (või on infot inimestest, vanadest kirjutistest, raamatutest) meie vanadest raviviisidest, siis palun andke sellest teada. Eriti tänuolekud oleme just cekkide tervendava kälcise tegevuse osas. Igal aastal lahkuju meie seast sadu vanu memmedatatisid, kes selle vaartusliku info igaveseks endaga kaasa viivad. Infot võib saata:

alar@lahemaaerterviskool.ee
Tel: 56693749 (Anneli)

Alar Krautman
Lahemaa Terviskooli juhataja

Aeroobikatreening toimub

teisipäeviti kell 18.15 Muhu Spordihoones
täiskasvanud 35kr/kord, õpilased 25kr/kord
Oodatud on kõik, kes hoolivad oma terveisest!

Punaselg-ögija.

Veljo Runnel

Hallögija.

Valeri St serbatov

Õigjad - 2010. aasta lind

Punaselg- ja hallögija on meil küllaltki tavalised, kuid samas vähetundut linnud. Hallögijat võib märgata sagedamini läbirände ajal või talvel kultuurmaastikus tööduotsingul. Pesitusajal tegutseb see liik varjatult rabades. Hallögija arvukuseks hinnatakse Eestis 300-600 pari.

Punaselgögi ja seevastu on siinmaailmaks tavatilsem pesitsaja. Ta on meie avamaastiku põõsasti-

kes ja kadastikes üldlevinud haudelind. Sellele vaatamata tuntakse vaikselt traadil või põõsaladvas saaki varitsevat punaselgögi üsna vähe.

Europas on punaselgögi kantud Euroopa Liidu nn linnudirektiivi crilist kaitset vajavate liikide hulka. Eestis hinnatakse tema arvukuseks 40-60 tuhat paari.

Eesti Ornitolooogiaühing

Toimetab Anu Pallas,
tel: 52 28 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub üks kord kuus.
Internetis www.muhu.ee
Trükitud Saarte Trükkikojas 500 eks.
Trükipoognaid 4.
Hind 3 krooni